

'Voorkom conflicten, neem de regie'

Neem als school de regie in een conflict met ouders, stelt Brechtje Paijmans, bijzonder hoogleraar conflictoplossing en rechtsbescherming in het onderwijs. Het is allereerst belangrijk dat een school met ouders in gesprek gaat, en als praten niet meer werkt, is het aan school om in het belang van het kind tijdig knopen door te hakken.

Wat voor conflicten ziet u vooral voorkomen?

'Veel conflicten waarvoor geprocedeerd wordt, gaan over zaken waarin echt wat op het spel staat voor leerlingen en ouders: het niet toelaten van een leerling tot een school of studie, schorsing of verwijdering, beoordelingen die bepalend zijn voor slagen of zakken voor een eindexamen, en blijvend letsel bij leerlingen of studenten. Kleinere conflicten gaan bijvoorbeeld over een leerling die in een andere klas wil worden geplaatst, of over ouders die een bepaalde begeleiding eisen voor hun kind.'

Spannen ouders vaker een procedure aan?

'Daar is geen onderzoek naar gedaan, maar het lijkt er wel op. Het past in de maatschappelijke trend dat mensen mondiger zijn geworden. Maar het grote nadeel van een procedure is dat het de relatie op scherp zet. Bovendien kunnen scholen hun beperkte tijd, geld en mensen beter inzetten voor goed onderwijs. Toch wil je ook niet dat een school "heer en meester" wordt en geen tegenspraak duldt. Wie verantwoordelijkheid draagt, moet immers tot de orde geroepen kunnen worden. Maar het zou uiteraard fijn zijn als het aantal klachten en procedures niet uit de hand gaat lopen.'

Hoe kan een school een rechtszaak voorkomen?

'Door goed te communiceren kun je voorkomen dat conflicten escaleren. Soms zie ik dat docenten zich een conflict persoonlijk aantrekken en dat de communicatie mede daardoor niet goed verloopt. Het is ook heel menselijk om je te willen verdedigen wanneer je een verwijt krijgt. Maar in het gesprek met ouders, die nu eenmaal snel geraakt kunnen zijn wanneer het hun kind betreft, is dat niet zinvol. Als je als docent merkt dat een situatie je te veel persoonlijk raakt, kun je misschien beter een ander, zoals de intern

begeleider, het gesprek laten voeren. Geldt dat ook voor de intern begeleider, dan kan de schoolleider inspringen, vervolgens het bestuur, of het samenwerkingsverband. Laat de communicatie over aan iemand die niet zo persoonlijk betrokken is bij de situatie. Die is waarschijnlijk beter in staat oplossingen te zien en iedereen in hun waarde te laten. Op een kleine school heb je natuurlijk minder mogelijkheden; dan kun je wat sneller de stap maken naar bijvoorbeeld een mediator.'

Weten scholen wat ze juridisch gezien moeten doen bij een conflict?

'Vaak niet. De hoeveelheid regels in het onderwijs maakt het voor scholen én ouders moeilijk om door de bomen het bos te zien. Voor passend onderwijs zijn er bijvoorbeeld allerlei regels in de wet opgenomen over wat je moet doen bij de aanmelding van een leerling die extra ondersteuning nodig heeft. Vind daar als school je weg maar eens in. Bovendien spelen de meeste conflicten zich af in een juridisch grijs gebied, daar waar de wet op zichzelf geen antwoord kan geven. Het gaat dan bijvoorbeeld om de vraag wat goed onderwijs is of wat een specifiek kind nodig heeft en of een school dat kan bieden. Een rode draad die ik als advocaat in geëscaleerde conflicten tussen ouders en scholen zie, is dat scholen te lang harmonie nastreven.'

En dat is niet goed voor de leerling?

'Uiteindelijk niet, nee. Het spreekwoord "zachte heelmesters maken stinkende wonden" past hier goed. Ouders zien de school vaak als boeman,

Duidelijkheid kan conflicten voorkomen

Brechtje Paijmans is advocaat in Utrecht en bijzonder hoogleraar conflictoplossing en rechtsbescherming in het onderwijs aan de Universiteit Leiden.

Brechtje Pajmans
geeft **leestips:**

Verbeter de rechtspositie van leerlingen in het Burgerlijk Wetboek

maar scholen willen doorgaans juist het beste voor de leerling. Ze proberen het alle partijen naar de zin te maken. Maar dat kan niet altijd. Scholen blijven dan soms te lang zoeken naar overeenstemming, terwijl ze eigenlijk de regie moeten nemen. Zo loopt een conflict uit de hand. Neem de leerling met een ondersteuningsbehoefte: de school doet goed onderzoek, stelt vast de begeleiding niet te kunnen bieden en meent dat de leerling beter af is in het speciaal onderwijs. De ouders willen dat absoluut niet, maar de school

blijft proberen om hun instemming te krijgen. Op een bepaald moment komt het kind thuis te zitten, omdat de tijd verstrijkt zonder dat er iets anders gedaan

wordt dan praten. Vervolgens gaan de ouders naar de rechter. Dat voelt voor de school onterecht, want die heeft juist zoveel moeite gedaan voor de leerling. En dan stelt de rechter de school ook nog in het ongelijk, omdat die de regie had moeten nemen.'

Hoe neem je als school de regie als een conflict dreigt?

'Stel je op als professional en hak ook de onaangename knopen door. In dit voorbeeld is de school er zeker van dat ze de leerling niet kan bieden wat die nodig heeft. Als de gesprekken met ouders niet tot een oplossing leiden, biedt de wet als volgende stap om een toelaatbaarheidsverklaring aan te vragen voor het speciaal onderwijs. Als de ouders dat niet willen, komt er misschien alsnog een procedure. Maar dan wordt de school wél in het gelijk gesteld, als inderdaad blijkt dat zij die extra ondersteuning niet kan bieden.'

Voor het blok

Liever mediation dan een rechtszaak?

'Ja. Er zijn natuurlijk uitzonderingen, bijvoorbeeld bij een groot ongeval waarbij principieel bepaald moet worden of de school aansprakelijk is. Maar in de meeste situaties is mediation een snellere, menselijkere en minder kostbare oplossing. Bij een juridische procedure is per definitie sprake van verharding én van een winnaar en een verliezer, terwijl bij de meeste conflicten de waarheid in het midden ligt. Mediation is niet zo zwart-wit: je hoort elkaar, begrijpt elkaar beter en gunt de ander daardoor meer, zodat er een oplossing kan worden bereikt. Partijen nemen over het algemeen ook prettiger afscheid van elkaar of kunnen juist weer met elkaar door.'

Zijn de rechten van leerlingen voldoende beschermd?

'Dat is maar zeer de vraag. In de wet staat niet letterlijk dat je als kind *recht* hebt op onderwijs. Alle regels zijn geformuleerd als verplichtingen voor scholen of de overheid en niet als rechten waarop een leerling een beroep kan doen. Daar komt bij dat de procedures voor openbaar en bijzonder onderwijs nog steeds verschillen, ook al is er nauwelijks meer een juridisch onderscheid tussen deze scholen. Het systeem is versnipperd en ingewikkeld geworden. Neem een leerling die van een openbare school weggestuurd wordt. Zijn ouders moeten eerst bezwaar maken bij de school en komen daarna terecht bij de bestuursrechter. Zit hun kind in dezelfde straat op een school voor bijzonder onderwijs, dan kunnen zij wel bezwaar maken, maar dat is geen verplichting. En als zij willen procederen, moeten zij naar de civiele rechter. Dat er twee verschillende rechters bevoegd zijn voor eenzelfde soort geschil is onwenselijk. Het is voor scholen en ouders maar ook voor juristen, te moeilijk geworden om te weten welke routes ze moeten volgen in het geval van een conflict.'

Wat is er nodig om leerlingen beter te beschermen?

'Ik pleit voor een simpeler rechtstelsel, met één soort rechtsgang en -bescherming per onderwijssector, zonder onderscheid tussen openbaar en bijzonder onderwijs. Ik ben er ook voorstander van dat het Burgerlijk Wetboek wordt aangepast, zodat duidelijk wordt wat de rechtspositie van leerlingen is, en dat hierin de kernverplichtingen voor scholen en leerlingen worden opgenomen. Die duidelijkheid kan ouders, scholen, maar ook advocaten en rechters helpen om leerlingen te beschermen. Ik hoop dat ik met mijn leerstoel hieraan een bijdrage kan leveren. Als onderwijsinstellingen en onderwijsvragers beter weten waar ze aan toe zijn, kan dat conflicten voorkomen.'

Wat kunnen scholen doen om te helpen in dat proces?

'Stichting Onderwijsgeschillen, die mijn leerstoel financiert, heeft onderzoek laten doen naar de regiefunctie van scholen bij passend onderwijs. Het rapport bevat aanbevelingen waar scholen echt wat aan hebben, ook los van passend onderwijs. Het helpt bijvoorbeeld als scholen tijdig handelen, als de rol- en taakverdeling helder is, als de overlegstructuren duidelijk zijn, en er een goede communicatie en kennis van regelgeving bij alle betrokkenen is. Belemmerende factoren zijn er natuurlijk ook: wachtlijsten, weerstand van ouders en personeelstekort. Zelf ben ik bezig met het opzetten van een kenniskring, waarin ik juristen uit de wetenschap en de praktijk met elkaar wil verbinden: advocaten, maar zeker ook besturen en scholen. Dus ik nodig juristen in het onderwijs van harte uit om lid te worden van mijn kenniskring. Samen komen we verder.' ■